

Perfil i trajectòria professional de les professores de català com a llengua estrangera fora dels territoris de parla catalana

Profile and professional career of teachers of Catalan as a Foreign Language abroad

Anna TUDELA-ISANTA,* Ruben MANUEL-ORONICH** i Cristina FERNÁNDEZ RECASENS***

* Universitat Oberta, Regne Unit

** Universitat de Califòrnia, Los Angeles

*** Universitat de Durham, Regne Unit

Data de recepció: 1 de març de 2022

Data d'acceptació: 31 de maig de 2022

RESUM

L'Institut Ramon Llull (IRL) promou els estudis de català a les universitats de fora del domini lingüístic català, amb 3.500 estudiants i 134 professores arreu del món. El present article se centra en les característiques d'aquestes professores, que han estat poc estudiades. Més concretament, ens proposem esbrinar quin és el perfil formatiu, docent i investigador de les professores, quines són les seves condicions laborals i com creuen que afectarà aquesta experiència al seu futur laboral. Per poder descriure com incideix l'experiència de la Xarxa Llull (XL) a la carrera professional, aportem les mateixes dades d'exprofessores. A través d'un qüestionari en línia, s'han recollit les dades de setanta-una informants, que assenyalen que malgrat que les professores presenten algunes similituds quant al perfil, les condicions laborals varien molt d'una plaça a una altra, i que les professores solen tenir una situació inestable degut a les condicions dels contractes. A més, mentre que les professores actuals consideren que l'experiència de treballar a una destinació de la XL les pot ajudar a trobar feina més endavant, les respostes de les exprofessores varien segons si ara treballen a l'estranger o dins dels territoris de parla catalana.

PARAULES CLAU: professorat, català llengua estrangera, català fora del domini lingüístic, perfil docent, situació laboral, Institut Ramon Llull.

ABSTRACT

The Institut Ramon Llull promotes Catalan language studies at universities outside the Catalan-speaking territories, with a current total of 3,500 students and 134 teachers worldwide. This study focuses on the characteristics of its teachers, who form an understudied group. More specifically, we aim to describe the teachers' academic backgrounds, their teaching and research profiles, their working conditions and their opinions on how their experience will impact their future careers. To describe how working in the Llull Network affects teachers'

CORRESPONDÈNCIA: Anna Tudela-Isanta. Universitat Oberta. Departament de Llengües i Lingüística Aplicada. Walton Hall, Milton Keynes, MK7 6AA (Regne Unit). A/e: anna.tudela-isanta@open.ac.uk. A/I: <https://www.open.ac.uk>. Tel.: +44 (0) 1908 652137.

professional career, we provide the same data on former teachers. Information from 71 informants was gathered through an online survey. The results show that although the teachers have some similarities in their profiles, working conditions vary greatly from one post to another and also that they are often in an unstable situation due to the temporary or non-permanent nature of their contracts. In addition, while current teachers believe that the experience of working in a Lull Network destination can help them to find work later on, former teachers' answers vary depending on whether they are working at present abroad or in the Catalan-speaking areas.

KEYWORDS: teachers, Catalan as a foreign language, Catalan abroad, teaching profile, working situation, Institut Ramon Lull.

1. INTRODUCCIÓ

Una gran part dels cursos de català que s'ofereixen fora dels territoris de parla catalana són en universitats que formen part de la XL, una xarxa que inclou un gran nombre de les universitats que imparteixen docència d'estudis catalans. Cent cinquanta universitats d'uns trenta països en formen part (Institut Ramon Lull, 2020) i compten amb unes cent trenta professores¹ (Institut Ramon Lull, 2021). Pocs estudis, però, analitzen l'ensenyament de català a l'estranger i els que hi ha, normalment, se centren en alguna universitat o país concrets (Ulldemolins i Torras, 2021; Moseykina *et al.*, 2019; Gimeno Ugalde, 2018; Vidal, 2016; Viladrich, 2015; Minoves *et al.*, 2007) o es dediquen als estudiants (Cremades, 2021; Manuel-Oronich *et al.*, 2021; Joan Casademont, 2020; Tudela-Isanta *et al.*, 2020; Franquesa, 2007).

En el context de l'espanyol com a llengua estrangera (ELE), diversos estudis posen de manifest la manca de recerca sobre els perfils dels docents (González-Martínez *et al.*, 2008; Muñoz-Basols *et al.*, 2017; Österberg, 2021), que en el cas del català és inexistent. Per aquest motiu, presentem aquest treball a fi de determinar quin és el perfil acadèmic, docent i investigador de les professores de la XL, i analitzar-ne la situació laboral. A més, per entendre com incideix l'experiència de la XL en la carrera laboral del professorat, hi incloem la perspectiva de les exprofessores: n'exposem la situació laboral actual i com creuen que hi ha incidit l'experiència a la XL. Per recollir dades, s'ha utilitzat un qüestionari adreçat a professores i exprofessores de la XL, del qual s'han obtingut setanta-una respostes.

2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Des del 2003, l'IRL té la finalitat de promoure els estudis catalans a les universitats d'arreu del món. Anteriorment, exercia aquesta funció la Comissió de Promoció de

1. Atès que la majoria de les professores són dones, i per tal de visibilitzar-ho, utilitzem el femení com a genèric.

l'Ensenyament del Català a les Universitats de fora de l'Àmbit Territorial de Catalunya, creada el 1988 per consolidar i ampliar la presència de l'ensenyament del català a l'àmbit universitari fora de Catalunya (Colomines, 1995; Bori, 2020). Des de finals dels anys vuitanta, el nombre de lectorats s'ha incrementat progressivament, des dels set del curs 1987-1988 (Prats Mora, 2006) als 134 actuals (Institut Ramon Llull, 2020) que formen part de la XL.

Pel que fa a la tipologia de contractes del professorat, distingim entre l'etapa de la Comissió i la de l'IRL. Al seu torn, l'etapa de la Comissió, tal com recull Casals i Rubio (2003), té dues subetapes: del curs 1987-1988 al curs 1992-1993 i del curs 1993-1994 al curs 2001-2002. Durant la primera etapa, els contractes generalment tenien una vigència de tres anys i es distingien els lectorats a temps complet (de dotze a catorze hores setmanals de docència) i els lectorats a temps parcial (de dues a quatre hores setmanals de docència). Durant la segona etapa, a més dels lectorats a temps complet i parcial, s'hi van afegir els lectorats d'estudi (doctorat, recerca o estudis de postgrau), els lectorats mixts català-castellà i els lectorats d'intercanvi. A partir del 1992, es produeix un increment dels lectorats a temps parcial i s'atura el creixement dels lectorats a temps complet. Actualment, tot i que l'IRL va deixar de distingir entre lectorats a temps parcial i a temps complet, les places de professorat segueixen essent de diferent grau de dedicació i de durada limitada.

La col·laboració entre l'IRL i les universitats estrangeres es formalitza a través d'un acord institucional, el conveni on s'estableixen les condicions de la col·laboració (durada del contracte, sou, etc.). Els contractes, però, els redacten les universitats i l'única funció de l'Institut durant el procés de contractació és vetllar perquè les universitats formalitzin els contractes seguint les condicions acordades. Tal com assenyala Ariadna Puiggené, directora de l'Àrea de Llengua i Universitats de l'IRL des del 2018, en una entrevista:

El contracte el fa la universitat d'acord amb el que estableix la normativa i les condicions socioeconòmiques de cada país, i també en relació amb les condicions del professorat de la universitat d'un nivell professional equivalent. (A. Puiggené, 31 gener 2022, com. pers.)

Per tal d'entendre el context en què es du a terme la docència de català, cal tenir en compte que en els darrers anys l'ensenyament universitari ha experimentat una transformació profunda. Sota un model que s'ha definit com a *capitalisme acadèmic* (Slaughter i Leslie, 1997), les universitats occidentals han virat cap a un paradigma neoliberal en què han de competir entre elles per obtenir recursos i finançament i on els estudiants són tractats com a consumidors (Block *et al.*, 2012; Williams, 2013). El neoliberalisme ha afectat, també, l'enfocament de l'educació, que s'entén «exclusively through presumed ideals of upward individual economic mobility» (Saltman, 2009: 55); la literatura que es dedica a la relació entre educació i neoliberalisme és extensa (vegeu, entre d'altres, Robertson, 2008; Bori, 2019; Martín Rojo i Percio, 2019). Els estudis catalans, doncs, han de competir en un mercat en què la rendibili-

tat econòmica de les llengües modernes es posa en qüestió, i el Pla de Bolonya i la introducció de l'espai europeu d'educació superior han reduït el marge dels estudiants per triar assignatures optatives (Fernández, 2016). A més, «the crisis of the humanities—the field where Catalan studies is located—has an impact on their social prestige, on their capacity to recruit students, and on the way they are perceived by university managers» (Fernández, 2016: 4). Josep-Anton Fernández, director de l'Àrea de Llengua i Universitats del període 2016-2018, en una entrevista realitzada per a aquest estudi, també remarca que entre els anys 2012 i 2015 el pressupost dedicat a les places de professorat es va reduir a la meitat a causa de la crisi econòmica i va caldre tancar algunes places.

En aquest context global, l'objectiu estratègic de l'IRL els darrers anys ha sigut consolidar les places existents, més que obrir-ne de noves, i s'ha donat prioritat a la presència del català a universitats de prestigi (Fernández, 2016). Aquest treball de consolidació de les places també inclou algunes mesures per millorar la situació laboral de les professores. És el cas de les universitats alemanyes, com explica Puiggené, on el professorat treballava amb encàrrecs per hores i on ara tenen contractes laborals. Tant Puiggené com Fernández esmenten, també, la reducció dels lectorats compartits, places que anteriorment cobria un mateix professor que es desplaçava entre ciutats.

Pel que fa al procés de selecció del professorat, l'IRL organitza diverses convocatòries cada any i preselecciona una llista de candidates per presentar a les entrevistes amb les universitats, que prenen la decisió final. Es tracta d'una convocatòria competitiva amb uns requisits acadèmics elevats, tal com assenyala Josep-Anton Fernández (2016). Per a cada plaça, hi ha un perfil breu, que inclou els requisits (nivell de català o d'altres llengües, formació, etc.), els mèrits (formació i experiència prèvia desitjada), la docència (hores de classe i nom de l'assignatura), les altres tasques laborals, el tipus de contracte i la retribució bruta anual, altres informacions rellevants (accés als estudis de la universitat de forma gratuïta, ajuts per a congressos...), la data d'incorporació i el període màxim per desenvolupar l'activitat (si són menys dels quatre anys habituals).

Tenim molt poques dades sobre les professores de la XL i, per tal de tenir una visió d'aquest col·lectiu i conèixer-ne informació sobre la situació laboral, la formació i la recerca, hem plantejat les preguntes de recerca següents:

1. Quant a les professores de la XL, quin perfil formatiu i investigador tenen i quines són les seves condicions laborals? Quin impacte creuen que té ser professores de la XL per a la seva futura vida laboral?
2. Quant a les exprofessores de la XL, quin perfil formatiu i investigador tenen? Quines són les seves condicions laborals actuals respecte de les condicions que tenien com a professores de la XL? Quin impacte ha tingut ser professores de la XL en la vida laboral de les exprofessores?

3. MÈTODES I MOSTRA

La recollida de dades es va dur a terme amb un qüestionari de Google Forms que es va distribuir durant el mes de novembre de 2021 a través del correu electrònic i del canal de Slack del professorat de la XL, i a través de la llista de distribució de SERCLE. L'eina és una adaptació del qüestionari de Muñoz-Basols *et al.* (2017) i consta majoritàriament de preguntes amb resposta múltiple; ara bé, s'hi van afegir preguntes enfocades a les particularitats del context laboral de la XL: anys a la destinació, tipus de contracte, possibilitat d'anar a una altra destinació, el salari, tipus de contracte. Per tal de recollir dades dels dos grups d'interès, professores i exprofessores de la XL, es van fer dues versions de l'eina. Ambdues versions tenien les mateixes seccions principals (*informació general, perfil laboral i docent, perfil formatiu i perfil investigador*), però algunes de les preguntes es van adaptar. Per exemple, la mateixa qüestió sobre l'impacte de ser membre de la XL per a la carrera laboral preguntava a les professores quines implicacions creuen que tindrà —en futur—, mentre que les exprofessores van respondre sobre quin impacte ha tingut —en passat.

La mostra es compon de 71 respostes. De les 134 professores de la XL actual, 41 van respondre l'enquesta, que representen el 57,7 % de la mostra. D'exprofessores, es van rebre 30 respostes (42,3 %), tot i que el nombre total de possibles respostes ens és desconegut. La majoria de les informants s'identifiquen com a dones ($N = 54$, 76,1 %), mentre que els homes representen el 23,9 % de les respostes ($N = 17$); no hi ha cap persona que s'identifiqui com a no binària. La mitjana d'edat de les informants és de 34,5 anys amb una desviació estàndard de 9,75. Si s'observen les mitjanes d'edat dels dos grups, la del professorat actual és de 31,8 anys (desviació estàndard de 8,52), mentre que la de les exprofessores és de 38,1 (desviació estàndard de 10,29).

Catalunya és el lloc de naixement de la majoria de les informants ($N = 48$, 67,6 %), seguit del País Valencià ($N = 12$, 16,9 %) i les Illes Balears ($N = 8$, 11,3 %). Tres persones (4,2 %) van indicar que havien nascut a l'estranger.

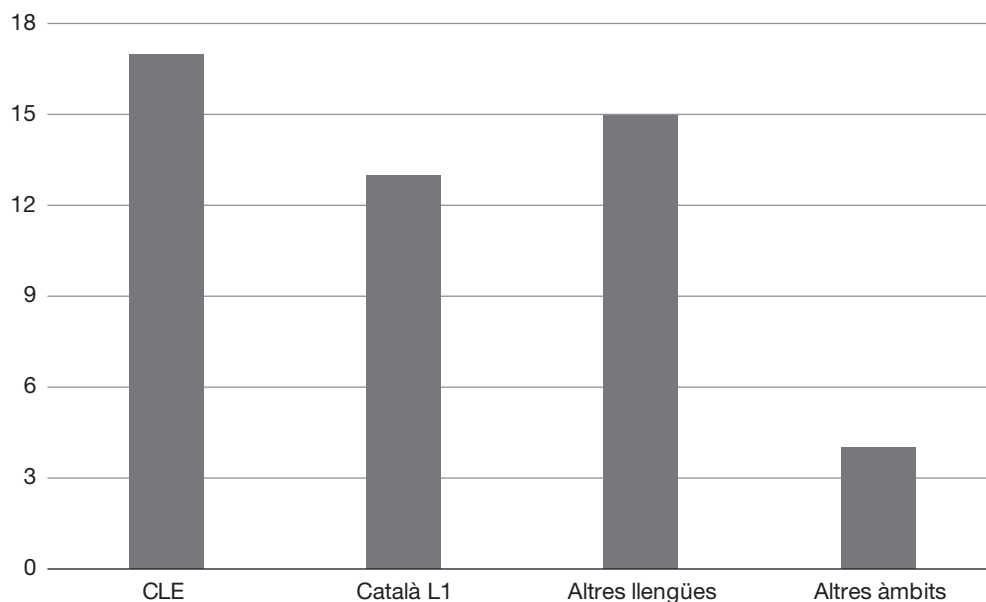
4. RESULTATS

4.1. *Perfil formatiu, docent i investigador*

Pel que fa al nivell d'estudis més alt, la majoria té una titulació de màster ($N = 40$, 56,3 %). Les informants amb estudis de doctorat representen el 28,2 % ($N = 20$) i les que tenen un curs de postgrau, l'11,3 % ($N = 8$). Només tres persones indiquen que el seu nivell d'estudis més alt és la diplomatura, llicenciatura o el grau (4,2 %). L'àmbit d'aquests estudis és majoritàriament en el camp de la llengua i la literatura catalanes, ja sigui en combinació amb altres estudis (estudis hispànics, clàssics, anglesos o periodisme) o no. També destaquen els estudis de traducció i interpretació, periodisme i llengües i literatures modernes.

La majoria de les informants que són professores de la XL ($N = 41$) asseguren que tenien experiència docent prèvia a la primera destinació de l'IRL ($N = 34$, 82,9 %) i només set no havien fet classes abans. L'ensenyança de català com a L1 o L2 en diferents contextos és l'experiència més comuna (vegeu el gràfic 1). Pel que fa a l'experiència prèvia fent classes de català com a L1, la major part és a secundària i batxillerat ($N = 10$), però també hi ha algun cas de professores a centres d'adults, a la universitat o a empreses. En el cas del català com a llengua estrangera (CLE), la majoria de les professores amb experiència havien treballat amb adults dins dels territoris de parla catalana (al Consorci per a la Normalització Lingüística, a l'Escola Oficial d'Idiomes, als cursos del Govern de les Illes Balears o d'ajuntaments) o a l'aula d'acollida a secundària. Les professores amb experiència en CLE a l'estranger o bé havien fet pràctiques en alguna universitat de la XL o bé hi havien treballat com a associades.

GRÀFIC 1
Experiència docent abans de començar a treballar a la XL

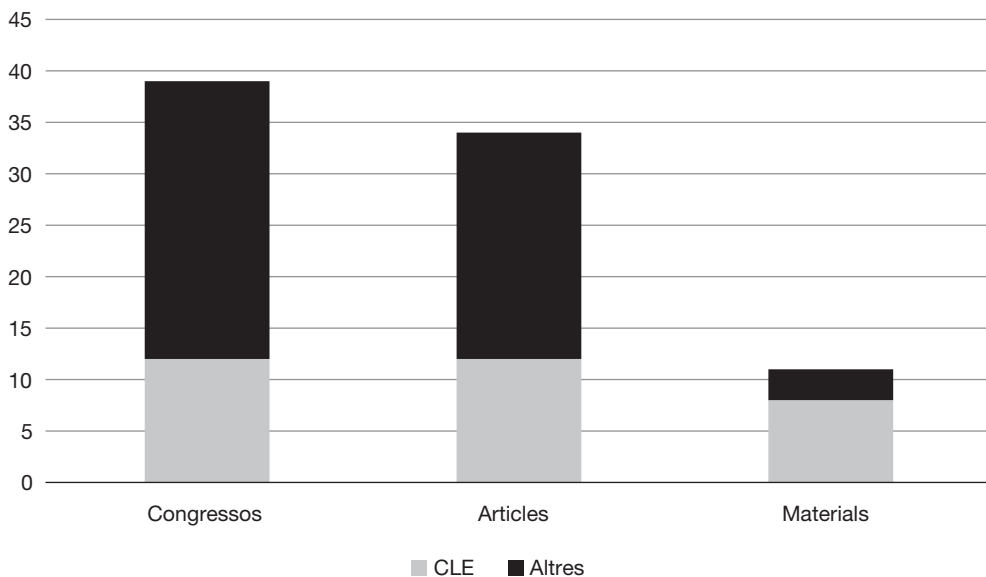

FONT: Elaboració pròpia.

Respecte del perfil investigador, el 54,2 % ($N = 39$) de les informants fan recerca; és a dir, publiquen articles, presenten a congressos o publiquen materials didàctics (vegeu el gràfic 2). Per a menys de la meitat ($N = 16$, 41 %), la recerca està inclosa al contracte. Gairebé una trentena (28,2 %) d'informants fan recerca específica sobre ensenyament o aprenentatge de CLE (deu professores i deu exprofessores). La gran majoria (85 %, $N = 17$) també investiguen altres àmbits, entre els quals destaquen la literatura catalana, la lingüística, l'adquisició de llengües i l'ensenyança d'espanyol.

Finalment, 18 (35,3 %) informants fan recerca només en altres àmbits (nou professores i nou exprofessores), com la literatura catalana, el multilingüisme i les llengües d'herència, l'humor i la sociolingüística, entre d'altres.

GRÀFIC 2
Tipus de producció de recerca segons el tema

FONT: Elaboració pròpia.

4.2. Situació laboral

A continuació, descrivim la situació laboral actual dels dos grups analitzats. Després, fem una comparació de l'impacte de l'experiència de la XL en la carrera professional dels dos grups.

4.2.1. Professores actuals

La majoria de professores de la XL tenen contractes temporals ($N = 31$, 74,4 %), ja sigui a jornada completa o parcial. Hi ha, també, professores amb contractes permanents ($N = 5$, 12 %), dels quals tres són a jornada parcial i dos, a jornada completa, a més d'altres casos, com persones sense contracte ($N = 3$, 7,2 %) o que col·laboren amb les seves institucions com a autònomes ($N = 2$, 4,8 %).

El fet que el contracte sigui permanent o temporal es relaciona amb la durada determinada o indefinida de la plaça. Segons les respostes de l'enquesta, sis (8,4 %) de

les places són permanents, mentre que les altres tenen una durada limitada d'entre un i quatre anys. En la majoria de casos, una professora pot estar-se a una mateixa universitat fins a quatre anys, però a les institucions d'Alemanya, gairebé totes les places tenen una durada màxima de dos a tres anys.

D'entre les informants que actualment formen part de la XL, un 70,7 % ($N = 29$) treballen en la seva primera feina com a professores de la XL i el 29,3 % ($N = 12$) ho fan a la seva segona destinació. Entre les professores que opten per treballar en una segona destinació, es detecta una tendència a quedar-se al mateix país, ja que només en tres casos el país de les dues destinacions és diferent (vegeu la taula 1). S'observa, també, que a Alemanya hi ha més tendència a treballar en més d'una destinació, cosa que podria estar relacionada amb el fet que en aquest país les places de professores vinculades a l'IRL tenen un límit de temps més curt, com ja s'ha comentat.

TAULA 1
*País de la primera i de la segona destinació
de les professores actuals de la XL*

<i>N</i>	<i>Destinació 1</i>	<i>Destinació 2</i>
4	Alemanya	Alemanya
1	França	França
1	Itàlia	Itàlia
1	Regne Unit	Regne Unit
1	Espanya	Espanya
1	Hongria	Alemanya
1	Alemanya	França
1	Espanya	Brasil

FONT: Elaboració pròpia.

Pel que fa als sous (vegeu la taula 2), hi ha molta variació. Set professores (15 %) tenen sous mensuals de més de 2.001 €, tres de les quals tenen plaça fixa, mentre que la major part de les professores (56,1 %) cobren entre 1.000 € i 2.000 € al mes. Hi ha cinc informants (12,2 %) amb sous mensuals d'entre 500 € i 1.000 € i sis professores (13,6 %) que tenen salaris inferiors a 500 € al mes. Cal tenir en compte que en algunes places amb salaris baixos, la universitat pot oferir allotjament gratuït. Si considerem les diferències quant al cost de vida a les diverses destinacions de les professores, és difícil fer una comparació general dels sous. Tanmateix, si ens fixem en els sous de les professores d'Alemanya, França o el Regne Unit, s'aprecien diferències entre les places i s'evidencien les particularitats segons factors com la figura, les responsabilitats, les hores de docència, etc. En canvi, a Rússia, Polònia o Itàlia sembla que els sous es mantenen en la mateixa franja.

TAULA 2
Sous de les professores en països diferents

	Alemanya		França		Rússia		Polònia		Itàlia		Regne Unit	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Menys de 500 €	2	22,2			2	100						
501-1.000 €	3	11,1					2	100				
1.001-1.500 €	3	33,3	4	57,2					4	100		
1.501-2.000 €	3	33,3	2	28,5							3	42,9
2.001-2.500 €											3	42,9
Més de 2.501 €			1	14,3							1	14,3

FONT: Elaboració pròpia.

De mitjana, les professores enquestades fan 9,35 hores setmanals de classe de llengua i cultura catalanes (desviació estàndard: 4,46), però la càrrega docent varia molt segons les universitats, com es veu a la taula 3.

TAULA 3
Interval d'hores de docència setmanals per zona geogràfica

	Hores	N
Europa de l'Est i central (Polònia, Rússia, Romania, Hongria)	6-13	6
Regne Unit i Irlanda	5-28	8
Itàlia	10-14	4
França	3-19	7
Altres països europeus (Finlàndia, Portugal i Espanya)	6-12	3
Amèrica (EUA, Brasil, Cuba)	5-8	3
Alemanya	2-12	9

FONT: Elaboració pròpia.

La majoria de les informants només fan classes de llengua o cultura catalanes ($N = 27, 65,9\%$), tot i que n'hi ha que les compaginen amb altra docència a la universitat ($N = 14, 19,7\%$), que acostuma a ser de llengua castellana, si bé també hi ha alguna professora que fa classes de traducció. Es pot considerar que fer docència de castellà o d'assignatures d'altres àmbits és una manera de complementar el sou, ja que totes les professores que imparteixen assignatures d'altres àmbits tenen contracte a jornada completa, menys una. Cal subratllar que no existeix una correlació entre el nombre d'hores de docència i el sou (correlació ,147; sig. ,357). Això s'explica, en part, perquè les responsabilitats de les places varien d'una universitat a l'altra, i poden incloure l'organització d'activitats de difusió dels estudis de català, la implicació en projectes del departament o tasques administratives, el manteniment de xarxes socials, la direcció de treballs de grau, el desenvolupament d'un doctorat, etc.

Vint-i-set de les professores actuals (38 %) tenen altres feines, com a traductores i professores associades o col·laboradores d'universitats catalanes. En la majoria dels casos, però, la feina com a professora de la XL és l'activitat principal, ja que dotze d'aquestes informants cobren menys de 500 € amb l'altra activitat laboral.

La majoria de professores actuals es volen quedar el temps màxim a la plaça ($N = 32$, 78 %). Entre totes les raons que mencionen, les més comunes són perquè els agrada la feina («Estic molt bé aquí») i per les condicions laborals de la plaça que ocupen («Les condicions laborals són bones»). La meitat d'aquestes professores ($N = 16$, 50 %), però, no volen demanar una altra plaça, tot i que no han esgotat el temps màxim permès. La raó més compartida és perquè es volen quedar al lloc on són («Vull quedar-me a viure a Itàlia»), seguida per les condicions laborals («La retribució, malgrat ser prou bona en relació amb la quantitat d'hores que cal dedicar-hi, no és prou alta tenint en compte el cost de la vida»). Les informants que sí que volen demanar una altra plaça ($N = 12$, 37,5 %) ho justifiquen perquè els agrada la feina («Vull gaudir tants anys com pugui d'aquesta feina») i per la voluntat de seguir amb l'experiència a la XL («Per seguir aprenent i continuar l'experiència en una altra destinació»). Les professores que no tenen pensat continuar a la seva destinació ($N = 9$, 21,9 %) ho justifiquen per motius relacionats amb les condicions laborals («El salari em baixarà considerablement a partir del pròxim curs») o personals («No vull ser quatre anys fora del meu país»).

4.2.2. Exprofessores

Gairebé dos terços de les exprofessores ($N = 18$, 60 %) viuen actualment als territoris de parla catalana. Entre les que viuen a l'estranger ($N = 12$), la major part ($N = 10$) resideixen al país on havien treballat com a professores de la XL. Totes, excepte dues, treballen actualment i, si ens fixem en la percepció de les seves situacions laborals, la majoria ($N = 21$, 70 %) consideren que la seva situació laboral actual és millor que la que tenien abans, en especial quant a salari i tipus de contracte, com es resumeix a la taula 4:

TAULA 4
Respostes sobre la situació laboral actual respecte de la que tenien a la XL

	Millor		Igual		Pitjor	
	N	%	N	%	N	%
Situació laboral general	21	70	4	13,3	5	16,7
Salari	16	52,8	4	13,2	10	33,3
Hores lectives	12	40	7	23,3	11	11
Tipus de contracte	21	70	7	23,3	2	6,7

FONT: Elaboració pròpia.

Aquestes millores s'observen, també, a les respostes obertes. Quan les exprofessores expliquen en quin sentit ha canviat la seva situació laboral destaquen, sobretot, l'estabilitat laboral. Alhora també mencionen la millora salarial, l'augment d'hores lliures i les perspectives de futur a la feina, ja sigui perquè tenen l'opció d'aconseguir una categoria laboral superior al lloc on treballen o perquè poden assumir més responsabilitats.

Al voltant de dos terços de les exprofessores (60,7 %, $N = 17$) fan classes de català als territoris de parla catalana, ja sigui com a professores de llengua catalana a secundària (17,9 %, $N = 5$) o de CLE (21,4 %, $N = 6$) a adults, entre d'altres. Un 21,4 % de les exprofessores ensenyen CLE a l'estranger, això inclou universitats estrangeres i casals de català. El 39,3 % restant de les exprofessores actualment no es dediquen a l'ensenyament de català, però en la majoria dels casos tenen feines vinculades a l'ensenyança de llengües o a la lingüística en universitats. L'únic cas que difereix és una exprofessora que es dedica a la traducció, la correcció i l'edició de materials didàctics.

4.2.3. Expectatives i impacte a la carrera laboral

Vam demanar a les professores que indiquessin en quin grau (poc, indiferent o molt) treballar a la XL els podia resultar útil a l'hora de trobar una feina als territoris de llengua catalana, a l'estranger, que estigués ben remunerada, que fos la que volien o que fos una feina que no haurien pogut trobar sense l'experiència a la Xarxa. Les exprofessores havien de valorar els mateixos ítems segons la seva realitat després de ser professores de la XL. Els resultats indiquen que, en general, sembla que les professores són més positives que les exprofessores a l'hora de valorar els ítems, excepte en dos dels casos (vegeu la taula 5).

TAULA 5
Respostes de les professores i de les exprofessores sobre l'impacte de treballar a la XL en la seva carrera professional

	Professores ($N = 41$)		Exprofessores ($N = 31$)	
	Mitjana	Desviació estàndard	Mitjana	Desviació estàndard
Trobar feina als territoris de parla catalana	3,4	1,32	2,8	1,12
Trobar feina a l'estranger	3,5	1,11	3,0	1,41
Trobar feina ben remunerada	2,9	1,29	3,1	1,11
Trobar la feina que vols	3,4	1,21	3,3	1,06
Trobar una feina que no hauries pogut trobar sense l'experiència a la XL	3,4	1,17	3,0	1,40

FONT: Elaboració pròpia.

En el cas de les exprofessores, les que treballen actualment a l'estranger valoren l'experiència de la XL com a força o molt útil per trobar feina fora dels territoris de parla catalana. En canvi, aquesta diferència no es reproduïx en l'impacte per trobar feina al domini lingüístic català, en què les exprofessores valoren de forma similar l'ítem, independentment del lloc on treballen.

5. DISCUSSIÓ

Aquest estudi es proposava descriure el perfil i la situació laboral de les professores de català fora del domini lingüístic català i analitzar, a més, l'impacte que pensen que aquesta experiència pot tenir o ha tingut en la seva carrera professional.

En relació amb el perfil de les professores de la XL, comparteix algunes similituds amb el del professorat d'ELE, ja que, en tots dos casos, tenen majoritàriament menys de trenta-cinc anys, són dones, viuen a Europa (González-Martínez *et al.*, 2008; Muñoz-Basols *et al.*, 2017; Österberg, 2021) i són un grup amb una gran mobilitat transnacional (European Commission, 2017). S'han trobat diferències amb el nivell d'estudis, que és més alt entre les professores i exprofessores de la XL, però això pot estar relacionat amb el fet que les investigacions sobre el professorat d'ELE són més generals i inclouen perfils molt diversos, mentre que el nostre estudi s'ha dedicat a docents d'universitat. Cal destacar, també, que les preocupacions principals entre el professorat d'espanyol com a llengua estrangera inclouen la inestabilitat, les condicions laborals i la falta de reconeixement (Muñoz-Basols *et al.*, 2017). Això es detecta, també, entre les professores de la XL i, a més, en el cas de l'ensenyament del català, els espais de trobada són menys i amb una trajectòria més curta que en l'ELE (associacions, espais virtuals, formació específica...).

Les professores de la XL solen ocupar posicions inicials en l'escala professional de les universitats i a més, segons la normativa, no es poden presentar a més de dues convocatòries de l'IRL. Es troben, doncs, en una situació laboral força inestable, caracteritzada per la temporalitat dels contractes. A més, les mancances salarials i la precarietat dels contractes de les professores de la XL sovint es justifiquen amb discursos propis de pràctiques de *volunturisme* (Jakubiak, 2012), és a dir, que promouen i justifiquen les pràctiques altruistes de les professores posant èmfasi en els beneficis de l'experiència per a les seves carreres o el seu futur professional. Aquesta situació laboral contrasta amb el fet que la majoria de professores tenen qualificacions acadèmiques excel·lents (Fernández, 2016), fet que hauria d'anar associat a l'accés a millors llocs de treball.

La limitació temporal de quatre anys és un tret comú en la majoria de les destinacions. Aquesta temporalitat és volguda, perquè les places de la XL són una oportunitat, segons Fernández, que cal socialitzar. També cal considerar que, a llarg termini, l'Institut no seria capaç de sostenir econòmicament unes places més consolidades. De fet, les professores que tenen un sou més elevat i les que gaudeixen de més estabilitat laboral són, precisament, les que ocupen una plaça permanent finançada majori-

tàriament per la universitat. Tot i que l'estudi indica que és molt difícil fer una comparació entre les places de la XL, les condicions de la plaça condicionen la decisió d'estar-se més o menys temps a la XL ja que per a algunes professores la situació laboral (sou, tipus de contracte i càrrega docent) és un factor determinant per continuar-hi, mentre que per a unes altres ho és per no fer-ho.

El perfil investigador és el punt en què les informants presenten més divergència: aproximadament la meitat de les informants fa recerca i l'altra meitat, no. D'entre les informants amb perfil investigador, la recerca en CLE és minoritària, fet que es pot relacionar amb els pocs programes de màster o grups de recerca específics de CLE. Comajoan-Colomé (2021) propugna la consolidació d'aquests mecanismes per tal de potenciar la recerca en CLE i destaca que en els últims anys s'ha intentat impulsar i visibilitzar la investigació en aquest àmbit amb propostes com la Societat d'Ensenyament i Recerca en CLE. A més, en molts casos, els contractes de les professores són exclusivament de docència, cosa que no afavoreix que es dugui a terme investigació, un aspecte que també ressalten Muñoz-Basols *et al.* (2017) en el professorat d'ELE.

El salari és un dels aspectes que presenta més variabilitat. Podríem pensar que aquesta diferència es relaciona amb el nivell de vida de cada país en què ensenyen les professores de la XL, però el sou de les informants que treballen al mateix país també pot variar. Aquesta diferència, per tant, no està únicament relacionada amb el país de destinació, sinó que hi influeixen altres factors que caldria seguir investigant i que poden anar des de l'interès de la universitat pel català al tipus de responsabilitats laborals concretes de cada plaça.

Des de l'IRL se subratlla l'experiència de treballar a la Xarxa com una oportunitat laboral. Puiggené considera que contribueix a la formació professional i personal de les professores, mentre que Fernández afirma que «[i]t provides Catalan studies teachers with employment opportunities in world-class universities, facilitates their professional growth by means of an enriching experience in a different culture and university system, and gives them access to international research groups» (2016: 3). Tanmateix, la percepció de l'impacte de l'experiència de la XL presenta variabilitat. Mentre que les professores sí que creuen que treballar a la XL les ajudarà a trobar feina, les exprofessores han respost que la seva situació laboral ha millorat, però no ho relacionen necessàriament amb el seu pas per la XL. Trobem, en aquest cas, una diferència segons si les exprofessores treballen als territoris de parla catalana o a l'estranger. Les últimes consideren que la seva experiència a la XL els ha estat útil per aconseguir un lloc de treball a l'estranger.

6. CONCLUSIONS

Aquesta investigació subratlla la necessitat de continuar aprofundint en la situació de les professores de la XL i del professorat de CLE en general per conèixer quines són les seves necessitats. En els últims anys, s'ha consolidat amb la creació de forma-

ció específica (en són un exemple els màsters i els postgraus de les universitats de la Xarxa Vives que s'hi dediquen), punts de trobada (com SERCLE) o l'augment de la recerca específica. Encara hi ha, però, un desconeixement de la situació del professorat de CLE i de les seves necessitats. Els resultats d'aquest article són un primer pas per conèixer millor un dels perfils que es dedica al CLE, les professores de la XL.

De cara a futures investigacions, pensem que caldria analitzar també com afecta la bretxa salarial de gènere al professorat de la xarxa, una qüestió especialment rellevant si considerem que la majoria de les professores de la XL són dones i, per tant, més vulnerables a patir les desigualtats en l'àmbit laboral. A més, caldria incorporar a l'estudi entrevistes a professores de la XL per tal d'obtenir més detalls sobre les seves circumstàncies i expectatives laborals, sobre la seva competència lingüística en diverses llengües així com sobre els motius per formar part de la XL.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- BLOCK, David; GRAY, John; HOLBOROW, Marnie (2012). *Neoliberalism and applied linguistics*. Londres; Nova York: Routledge.
- BORI, Pau (2019). «Neoliberalisme en els llibres de text de català per a no catalanoparlants adults». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 29, p. 105-118. <<https://raco.cat/index.php/TSC/article/view/358649>> [Consulta: 18 maig 2022].
- (2020). «La enseñanza del catalán en el mundo y la catalanística internacional». *Анали Филолошког факултета* [en línia], vol. 32, núm. 1, p. 241-258. <<https://doi.org/10.18485/analiff.2020.32.1.14>>.
- CASALS I RUBIO, Teresa (2003). «La política de lectorats de català en el període 1988-2002». *Coneixement i Societat* [en línia], núm. 2, p. 76-85. <<https://raco.cat/index.php/Coneixement/article/view/18317>> [Consulta: 25 desembre 2021].
- COLOMINES PUIG, Joan (1995). «Sobre les perspectives del català a les universitats de fora de Catalunya». A: SCHÖNBERGER, Axel; STEGMANN, Tilbert Dídac (ed.). *Actes del Desè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 417-442.
- COMAJOAN-COLOMÉ, Llorenç (2021). «La recerca en aprenentatge de llengües i les percepcions sobre les pràctiques didàctiques a l'aula: el cas de l'ensenyament dels passats en català com a llengua addicional». *CLIL Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education* [en línia], vol. 4, núm. 2, p. 7-20. <<https://doi.org/10.5565/rev/clil.68>>.
- CREMADES CORTIELLA, Elga (2021). «Anàlisi d'errors en l'expressió escrita del català com a llengua addicional: contrast entre l'alumnat serbi i l'anglòfon». *CLIL Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education* [en línia], vol. 4, núm. 2, p. 21-34. <<https://doi.org/10.5565/rev/clil.65>>.
- EUROPEAN COMMISSION (2017). «Key data on teaching languages at school in Europe: 2017 edition». *Eurydice Report* [en línia]. <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/73ac5ebd-473e-11e7-aea8-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>> [Consulta: 19 maig 2022].

- FERNÀNDEZ, Josep-Anton (2016). «Xarxa Llull: The university network of Catalan studies abroad». *Journal of Catalan Intellectual History*, vol. 11, núm. 1, p. 158-162. DOI 10.1515/jocih-2016-0015.
- FRANQUESA, Esther (2007). «El català, una opció d'estudi fora del domini lingüístic». A: MINOVES, J. et al. (ed.). *Jornades de Catalanística a Praga (Actes de les Jornades dels anys 2002 i 2004)*. Andorra la Vella: Govern d'Andorra.
- GIMENO UGALDE, Esther (2018). «Catalan studies in the United States». *Informes del Observatorio / Observatorio Reports*. Cambridge: Instituto Cervantes.
- GONZÁLEZ-MARTÍNEZ, María Isabel; LARRAZ, Rosana; TORRES, Lola (2008). «Una investigación 2.0: la situación del profesorado de español en el mundo». *Quaderns Digitals: Revista de Nuevas Tecnologías y Sociedad*, núm. 52.
- INSTITUT RAMON LLULL (2019). *Memòria IRL 2019* [en línia]. <https://docs.llull.cat/IMAGES_500/memoria-activitats-2019-compressed.pdf> [Consulta: 27 gener 2022].
- (2020). *Memòria IRL 2020* [en línia]. <https://docs.llull.cat/IMAGES_500/MemoriaLlull2020.pdf> [Consulta: 27 gener 2022].
- (2021). *Llista d'universitats i dades de contacte* [en línia]. <https://docs.llull.cat/IMAGES_500/llista-universitats-i-dades-de-contacte.pdf> [Consulta: 21 febrer 2022].
- JAKUBIAK, Cori (2012). «“English for the global”: discourses in/of English-language voluntourism». *International Journal of Qualitative Studies in Education*, vol. 25, núm. 4, p. 435-451. DOI 10.1080/09518398.2012.673029.
- JOAN CASADEMONT, Anna (2020). «Estudio etiológico de los errores del alumnado francófono de catalán nivel B1». *Revista Fuentes*, vol. 22, núm. 1, p. 65-74.
- MANUEL-ORONICH, Ruben; REPISO-PUIGDELLIURA, Gemma; TUDELA-ISANTA, Anna (2021). «Motivations to learn Catalan outside the Catalan-speaking community: Factors and affecting variables». *International Journal of Multilingualism* [en línia]. <<https://doi.org/10.1080/14790718.2021.1963259>>.
- MARTÍN ROJO, Luisa; PERCIO, Alfonso del (2019). *Language and neoliberal governmentality*. Londres: Routledge.
- MINOVES, J. et al. (2007). *Jornades de Catalanística a Praga (Actes de les Jornades dels anys 2002 i 2004)*. Andorra la Vella: Govern d'Andorra.
- MOSEYKINA, Marina; MOSEYKIN, Yurii; KARGOVSKAIA, Elena; KUZNETSOVA, Victoriia. (2019). «The activities of the Institut Ramon Llull in the context of multicultural collaboration between Spain and Russia». 11th International Conference on Education and New Learning Technologies. Proceedings of EDULEARN19 Conference 1st-3rd July 2019, Palma, Mallorca, Spain.
- MUÑOZ-BASOLS, Javier; RODRÍGUEZ-LIFANTE, Alberto; CRUZ-MOYA, Olga (2017). «Perfil laboral, formativo e investigador del profesional de español como lengua extranjera o segunda (ELE/EL2): datos cuantitativos y cualitativos». *Journal of Spanish Language Teaching*, vol. 4, núm. 1, p. 1-34. DOI 10.1080/23247797.2017.1325115.
- ÖSTERBERG, Rakel (2021). «Perfil laboral y formativo del profesorado de español como lengua extranjera o segunda (ELE/EL2) en Suecia». *Journal of Spanish Language Teaching*, vol. 8, núm. 1, p. 1-15.
- PRATS MORA, Maria Àngela (2006). «La projecció exterior de la llengua catalana». *Enciclopedia del español en el mundo: Anuario del Instituto Cervantes 2006-2007*. Madrid: Instituto Cervantes: Círculo de Lectores: Plaza & Janés [en línia], p. 383-388.

- <https://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_06-07/pdf/cooficiales_01.pdf> [Consulta: 31 gener 2022].
- ROBERTSON, Susan L. (2007). «'Remaking the world': Neo-liberalism and the transformation of education and teachers' labour». A: WEIS, L.; COMPTON, M. (ed.). *The global assault on teachers, teaching and their unions*. Nova York: Palgrave.
- SALTMAN, Kenneth J. (2009). «Corporatization and the control of schools». A: APPLE, Michael W.; AU, Wayne; GANDIN, Luis Armando (ed.). *The Routledge international handbook of critical education*. Nova York: Routledge, p. 51-63.
- SLAUGHTER, Sheila; LESLIE, Larry L. (1997). *Academic capitalism: Politics, policies and the entrepreneurial university*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- TUDELA-ISANTA, Anna; VIDAL ARRÁEZ, Josep; REPISO-PUIGDELLIURA, Gemma; MANUEL-ORONICH, Ruben (2020). «Característiques de l'alumnat de català L2 fora del domini lingüístic». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 30, p. 39-55.
- ULLDEMOLINS SUBIRATS, Amanda; TORRAS OLIVERAS, Eulàlia (2021). «Cristina Sanz. El català a Georgetown: de la llengua a la societat i a la recerca». *Reserclle* [en línia], núm. 2, p. 136-143. <<https://raco.cat/index.php/reserclle/article/view/393197/488044>> [Consulta: 21 febrer 2022].
- VIDAL, Josep (2016). «L'ensenyament del català a Tolosa de Llenguadoc». *Llengua Nacional* [en línia], núm. 96 (III trimestre), p. 20. <https://llenguanacional.cat/pdf/LN96_07.pdf> [Consulta: 21 febrer 2022].
- VILADRICH, Èric (2015). «Els estudis catalans a la Universitat de Mont-real». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística* [en línia], núm. 57, p. 32-41. <<https://raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/300741>> [Consulta: 21 febrer 2022].
- WILLIAMS, Joanna (2013). *Consuming higher education: Why learning can't be bought*. Nova York: Bloomsbury.